Notat til innspillsmøtet før verdenskonferanse for kulturpolitikk

Frå UNGE KUNSTNERES SAMFUND

Det er mange relevante tema, i dag er eg her for å snakke om *Klima og kultur

Det som står på spill for Norge i Mondiacult-møtet er å vise at norsk kultur og kulturpolitikk ikkje er hyklersk. Å anarkjenne påverknaden utvinningsindustrien har på tankesettet i landet er ein del av det, ei anna side er å arbeide aktivt for å motvirke den.

Vi i UKS trur på kraften i kunst og kultur, det har vi gjort i over 100 år og meiner klimatenkning er sektorovergripende og burde bli en ryggmargsimpuls. Men hvordan kommer vi dit? *Vi merker oss at den norske oversettelsen av dette temaet (klima og kultur) til Unescos møte, ikkje heilt gjenspeiler det dei sjølv har listet på nettsiden, nemlig Culture and climate action. Det er handlingsdelen vi er interesserte i å snakke om. Karbonutslippskalkulering er eit verktøy mellom mange, og jeg vil snakke om mulighetene vi ser hinsides dette.

UKS er både ein kunstnerorganisasjon med rundt 600 medlemmer, og eit visningsrom som ser til en trefflate mellom internasjonale og nasjonale kunstnere, flyten gjør oss ekstra vare for hvor usynlig klimatenkningen har vært i Norge, pakket inn i et teppe av fossile myter og utvinningstrang. Som drifter av et mellomstort visningsrom (del av den talentutviklande infrastrukturen) er vi selvsagt bekymret for ekstra arbeidsbyrde gjennom pålegging av kompleks (klima)rapportering og eventuell pålegg om å bruke overdimensjonerte regnskapsverktøy som er fremmede fra driften vår. Men vi ser at dette kan vere nyttig i å ansvarliggjere dei større institusjonane i feltet slik som Munch- og nasjonalmuseet. Dette må skje på måter som ikkje dytter arbeidet nedover på enkeltkunstnarane.

Da eg tok på meg vervet som styreleder for eitt år sidan, var eg glad for å finne UKS klimagruppe i styret, som har arbeidet siden 2019. I 2024 publiserte vi en rapport om Klimahandling i kunstnerorganisasjonene. Vi kan fort bli defensive, for dei ikkje-sektorspesifikke sidene ved klimaavtrykket til kulturfeltet i billedkunst, når ein berre ser på karbonutslepp, er forankret i transport, fossile brennstoff og forurensing/utarming ved å utvinne sjeldne mineraler. Områder som er overordnet og utenfor sektoren, altså. Forøvrig: Å snakke om olja kan ikkje bare overlates aktivistene. Det hindrer presisjon, samt får Norge til å fremstå dypt dobbeltmoralskt i alle ytringar om bærekraftig framtid.

Men kunst og kulturfeltet kan meir enn berre å tilpasse seg – vi har store, lure ting å bidra med til klimahandling. Vi har ei historie med fellesverksteder, vi har materialbanker, vi har ombruk og deling av teknisk materiell med andre visningsrom. Vi belønner bærekraftige valg når vi kan det med tanke på reise og produksjon. Å ta vare på ting krever saktere arbeid. Det er relativt dyrt. Vi ønsker ordninger for grønt tilskudd for reise og ekstra arbeidstid forbundet med klimasmarte valg i driften av små og store visningsrom. Vidare har UKS spora dei ytterlige positive bidraga kunst og kultur kan frambringe.

Som unge billedkunstnere ønsker vi å peke til ting kunstnere er unikt gode til å gjøre: Gjøre det usynlige gjenkjennelig som noe. Finne opp nye mulige framtider. Vi mener en fornuftig satsing på klima og kultur, vil inkludere flere ting enn tunnelvisjonene på karbonutslipp, nemlig et klimautopisk handlingsrom.

Om vi ikkje tek oss tid til å tenke på kva det kan vere no, så når skal vi gjere det? Som nevnt har vi arbeida med dette systematisk sidan 2019, og ser fram til å utvide nettverket vårt neste uke når vi skal holde ein av klimahandlings-verkstedane våre for kunst og kulturarbeidere i et baltisk-nordisk nettverksmøte i Litauen.

Hovedfunnene i arbeidet vårt hittil, peker mot tre kategorier i forhold til feltets spesifikke kvaliteter og mulige handlingsrom: nettverkbygging, klimarettferdighet og klimautopier. (Så langt er dette arbeidet støtta gjennom fagpolitiske midler i UKS og NBK, fordi vi meiner klimahandling har med arbeidsvilkåra våre å gjere. Kunstnarane går foran)

UKS meiner kulturministeren har ein nøkkelposisjon i å sørge for at slike prosesser blir satsa på i diskusjonen kring klimahandling og kultur. Vi oppmodar om at politisk ledelse bruker denne posisjonen til å kreve plass til kunst og kultur, og fremme ei samanknytande tenkning angåande klimahandling, i statsbudsjetta. Kva med å matche all vidare satsing på fossile industriar i energidepartementet med tilsvarande mengde midler til fremoverlent og nyvinnande kunnskap, arbeidsstipender til kunstnarar og styrking av det frie feltet og talentsatsningsordninger - som klimaaspirant, som stipender til internasjonale studenter som nå ennå må betale skolepenger, eller kunstner på arbeidsplassen?

Å lage plass til at vi kan arbeide slik innen feltet: utopisk, vågalt, påkoblet, vil styrke sannsynligheten for en bærekraftig fremtid. Det er også å arbeide mot klima- og miljøkrisen på en strukturell og systematisk måte som kan presenteres som motvektsarbeid for verden, når ein ellers ser på norge som ein klimaversting som ikkje planlegger for andres eller eiga framtid.

Ragnhild Aamås
Styreleder